

Rapport

De minderjarige belanghebbende?!

Een onderzoek naar een klacht over het laten ondertekenen van een financieel plan door minderjarigen en de wijze waarop met persoonsgegevens wordt omgegaan.

Oordeel

Op basis van het onderzoek vindt:

- De Kinderombudsman de klachten over het college van burgemeester en wethouders van Leeuwarden ten aanzien van het verplicht ondertekenen van een budgetplan door minderjarigen en ten aanzien van het verwerken van persoonsgegevens gegrond;
- de Nationale ombudsman de klacht over het college van burgemeester en wethouders van Leeuwarden ten aanzien van het verwerken van persoonsgegevens gegrond.

Datum: 13 december 2017

Rapportnummer Nationale ombudsman: 2017/139

Rapportnummer Kinderombudsman: KOM 2017/015

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	3
Wat is er gebeurd?	5
Wat was de oorspronkelijke klacht?	6
Welke reactie komt er op de klacht?	6
Wat hebben de Nationale ombudsman en de kinderombudsman onderzocht?	7
Hoe reageerde het college?	8
Visie van de jeugdigen	9
Visie van de ouders	10
Wat is het kinderrechtelijk toetsingskader?	11
Wat is het toetsingskader van de Nationale ombudsman?	12
Wat is het oordeel van de Nationale ombudsman en de kinderombudsman?	13
Conclusie	17
Aandachtspunten in verband met jeugdigen	17
Slotbeschouwing	19
Bijlage	20

SAMENVATTING

Wat is er aan de hand?

Namens de drie (half)broers Jeffrey, Fico en Niels¹, heeft hun (stief)moeder een klacht ingediend bij en de Nationale ombudsman en De Kinderombudsman. De Nationale ombudsman en De Kinderombudsman hebben de klacht samen onderzocht. De jongens zijn 11, 14 en 16 jaar oud en sinds kort vormen zij met hun (stief)ouders een nieuw gezin. Alle drie hebben ze voor hun eigen situatie hulp nodig. Zij hebben deze hulp gevraagd aan de gemeente. Er volgde een gesprek tussen het wijkteam van de gemeente en het gezin. De informatie uit dit gesprek werd opgeschreven in een zogenaamd 'begeleidingsplan'. In dit begeleidingsplan staat voor iedereen van het gezin wat er aan de hand is en waarom er hulp nodig is.

Er werd voor elk gezinslid een persoonsgebonden budget (pgb) aangevraagd. Een persoonsgebonden budget is geld van de gemeente voor degene die hulp nodig heeft, zodat die zélf de juiste hulp kan betalen.

Voor de aanvraag van het pgb zijn twee plannen nodig: een plan met uitleg over waarom er hulp nodig is en hoe die hulp eruit moet zien (dit heet het begeleidingsplan) en een plan waarin staat hoeveel die hulp kost (dit heet het budgetplan). De eerste klacht gaat erover dat de gemeente wil dat elk kind dat 12 jaar en ouder is toestemming geeft voor de hulp door een handtekening te zetten onder het budgetplan.

De ouders hebben namens de jongens bezwaar gemaakt tegen het ondertekenen van dit budgetplan door de kinderen. De gemeente heeft daarna alle drie de kinderen een brief gestuurd met een uitnodiging voor een gesprek over hun bezwaar. Dit gesprek heet een hoorzitting. Bij de brief aan de jongens heeft de gemeente een dikke stapel papier gedaan met informatie over de hulpverlening. In die stapel zat ook het begeleidingsplan waarin precies staat uitgelegd waarom welk familielid welke hulp moet krijgen. Zo zouden de jongens van elkaar precies kunnen lezen wat er bij de ander aan de hand was en waarom er hulp moest komen. Hierover gaat de tweede klacht; ouders vinden dat de gemeente in de fase van het bezwaar de privacy van de jongens heeft geschonden door hen het begeleidingsplan toe te sturen.

Wat vindt de ombudsman?

De Kinderombudsman vindt de eerste klacht gegrond. Het klopt dat jongeren vanaf 12 jaar toestemming moeten geven voor hulp aan henzelf. Het is goed dat de gemeente daar rekening mee heeft willen houden. Maar de gemeente moet dan wel goed bekijken wát de gemeente aan deze jongeren vraagt. Het is niet nodig dat een jongere van 12 jaar of ouder ook een budgetplan ondertekent: dat is niet noodzakelijk voor de hulp en veel te belastend voor jongeren.

De Nationale ombudsman en De Kinderombudsman vinden ook de tweede klacht gegrond. De gemeente had zich moeten afvragen welke informatie de jongens zouden moeten krijgen. Gevoelige informatie over één van hen mocht de gemeente niet met de andere jongens delen als het niet nodig was. De gemeente had precies moeten bekijken welke papieren dan door jongens in die leeftijd gelezen zouden worden. Zij hadden

¹ Dit zijn verzonnen namen, om de privacy van deze jongens te beschermen.

contact kunnen opnemen met ouders en de jongens om hierover te overleggen. Op die manier hadden zij zelf kunnen meedenken wat voor hen prettig is. Met andere woorden de gemeente had rekening moeten houden met de privacy van elk van de drie jongens.

Tips aan de gemeente

De Kinderombudsman en Nationale ombudsman geven de volgende tips:

- Bepaal met oog op de privacy of en zo ja, welke informatie met een jongere gedeeld *mag* worden. De regel daarbij is: als het niet nodig is, dan mag gevoelige informatie van iemand anders niet gedeeld worden.
- Bepaal vervolgens welke informatie nodig is voor de jongere om zijn mening te vormen. Laat de jongere zijn mening vormen, maar belast de jongere niet onnodig. Laat de jongere en zijn ouders hierin zoveel mogelijk meedenken.
- Denk na over h^oe de informatie bij de jongere terecht komt.

Hierna is het aan de ouders om de jongere verder te begeleiden in het contact met de gemeente.

WAT IS ER GEBEURD?

Drie kinderen uit een recent samengesteld gezin, Jeffrey, Fico en Niels (destijds 11, 14 en 16 jaar oud)², ontvingen tot oktober 2015 jeugdhulp in de vorm van een persoonsgebonden budget (pgb). In verband met de overgang van de AWBZ naar de Jeugdwet heeft het college van burgemeester en wethouders het pgb eerst tweemaal ambtshalve verlengd voordat het uiteindelijk eind juni 2016 een definitieve beslissing nam op de aanvraag om verlenging van de jeugdhulp.

Bij de eerste ambtshalve verlenging heeft het sociaal wijkteam³ een herbeoordelingsgesprek gevoerd met het gezin om de hulpvraag, de problematiek van de gezinsleden en de benodigde hulp in kaart te brengen. Dit heeft geleid tot een advies aan het college over welke hulp nodig is, weergegeven in een zogenaamd 'formulier zwaarwegend advies maatwerkvoorziening Jeugd'. Hierin werd de gezinssituatie beschreven, gevolgd door zowel doelen voor het hele gezin als specifieke doelen voor ieder kind in het gezin. Dit advies werd opgesteld door een sociaal werker en was per kind gelijklopend. De adviezen met betrekking tot de kinderen werden voor akkoord getekend door (stief)moeder, hierna genoemd moeder.

Bij de tweede ambtshalve verlenging vond er opnieuw een herbeoordelingsgesprek met moeder plaats. De overkoepelende organisatie van sociale wijkteams vond dat er vanuit het gedachtegoed van 'Een gezin, één plan' een gezins/systeemgerichte aanpak moest zijn. Vier van de vijf gezinsleden hadden een indicatie, die vooral individueel bekeken waren. Er werd een multidisciplinair overleg belegd met verschillende zorgaanbieders om gezamenlijke stappen te zetten en te bekijken wat er daadwerkelijk nodig was aan hulp. Er werd per individueel kind een nieuw "zwaarwegend advies" geformuleerd door een (nieuwe) sociaal werker. Hierin werd de gezinssituatie beschreven met daarbij de doelen voor het gezin als geheel en de doelen van het desbetreffende kind. Aan het advies werd toegevoegd een begeleidingsplan (juni 2016) dat was opgesteld door de betrokken hulpverleners. Dit begeleidingsplan is gericht op het *hele* gezin. Zowel de gezinssituatie, het algemene doel, als de individuele doelen van alle drie de kinderen en de vader van twee kinderen en de moeder van het derde kind worden omschreven.

Bij de aanvraag om de verlenging van het pgb voor de jeugdhulp behoorde ook een persoonlijk budgetplan. In het budgetplan staat een uitwerking van de financiën rondom het pgb; hoe en aan wie gaat het budget besteed worden. Het budgetplan moest ondertekend worden door de betreffende minderjarige indien deze 12 jaar of ouder is. Moeder had een vraag over het budgetplan. Het wijkteam verwees haar door naar een buurtservicepunt voor ondersteuning bij het invullen. Na ingewonnen advies liet moeder de drie jongens tekenen, maar schermde daarbij de inhoud van het document voor hen af. Ook de adviezen en het begeleidingsplan juni 2016 liet moeder haar kinderen niet lezen.

² Gefingeerde namen omwille van de privacy van de minderjarigen

³ Het sociaal wijkteam is onderdeel van de overkoepelende organisatie: "coöperatie Amaryllis U.A.".

Eind juni 2016 kende het college de individuele maatwerkvoorziening (gedeeltelijk) toe. In augustus 2016 dienden de ouders namens elk van de kinderen een bezwaarschrift in. Zij maakte onder meer bezwaar tegen de verplichting tot het ondertekenen van het budgetplan door minderjarigen.

In september 2016 ontvingen de drie kinderen in verband met de bezwaarprocedure een persoonlijke uitnodiging voor een hoorzitting. Bij deze uitnodiging was voor ieder van hen een pakket aan informatie meegestuurd. In dit pakket zaten onder andere de aanvraagformulieren voor het pgb met daarbij het begeleidingsplan van juni 2016 met de voorgeschiedenis van het gezin en de individuele doelen van *alle* gezinsleden.

Twee dagen later, op 23 september 2016, diende moeder over het delen van deze informatie met alle gezinsleden een klacht in bij het college.

WAT WAS DE OORSPRONKELIJKE KLACHT?

Moeder klaagde over schending van de privacy van de drie kinderen ten opzichte van elkaar. Elk van de kinderen heeft een uitnodiging gekregen voor een hoorzitting inzake de behandeling van het bezwaarschrift dat door de ouders was ingediend. Bij die uitnodiging heeft elk kind het hele procesdossier ontvangen. In dat dossier staat ook informatie over de andere kinderen. Moeder vond deze werkwijze onzorgvuldig,

Vanwege deze klacht heeft de gemeente de hoorzitting in de bezwaarprocedure uitgesteld.

WELKE REACTIE KOMT ER OP DE KLACHT?

Het college reageerde op 26 oktober 2016 op de klachten van moeder. Het college achtte de klacht ongegrond omdat er naar zijn mening geen sprake was van onrechtmatige kennisgeving van de persoonsgegevens. Het college heeft aan elk van de kinderen, in het kader van het bezwaar, het procesdossier toegezonden omdat de kinderen belanghebbende zijn en zij zich zodoende voldoende konden voorbereiden op de hoorzitting. Onderdeel van het procesdossier is het "formulier zwaarwegend advies maatwerkvoorziening jeugd" waarin de gezinssituatie van de kinderen, met bijzondere persoonsgegevens van alle drie de jeugdigen, wordt beschreven. Het college stelt dat die informatie afkomstig is uit het begeleidingsplan dat door en namens moeder is opgesteld en overgelegd bij de pgb-aanvraag voor elk van de kinderen. Het college benadrukte dat moeder zelf die gegevens zonder enig voorbehoud had verstrekt en dat zij voor de aanvraag had getekend. Volgens het college heeft het daaruit mogen opmaken dat kinderen reeds op de hoogte waren van de inhoud van de aanvraag en de daarbij behorende documenten.

Moeder is het niet eens met deze beoordeling van de klacht en diende de klacht op 7 november 2016 in bij de Nationale ombudsman. Daarop besloot het college om de bezwaarprocedure aan te houden, in afwachting van de klachtbehandeling door de Nationale ombudsman.

WAT HEBBEN DE NATIONALE OMBUDSMAN EN DE KINDEROMBUDSMAN ONDERZOCHT?

Verzoek heroverwegen

Aanvankelijk heeft de Nationale ombudsman het college verzocht om de reactie op de klacht te heroverwegen en in de onderbouwing de Wet bescherming persoonsgegevens te betrekken.

In zijn reactie heeft het college zijn standpunt dat er sprake is van rechtmatige verwerking van persoonsgegevens nader onderbouwd. Het college neemt het verslag/familiegroepsplan als uitgangspunt voor de beoordeling van een aanvraag. Om een goede afweging te kunnen maken acht het die gegevens noodzakelijk. De verwerking van de persoonsgegevens is volgens het college gebaseerd op de goede vervulling van een publiekrechtelijke taak die het college heeft en om een wettelijke verplichting na te komen. Het al dan niet toekennen van de voorziening is gebaseerd op de Jeugdwet. Het college stelt zich op het standpunt dat het zonder het verwerken van die persoonsgegevens het uitvoeren van de wettelijke verplichting niet mogelijk was. Dit geldt ook voor de heroverweging in bezwaar. In dat kader had het college de wettelijke verplichting om het procesdossier te verstrekken aan de belanghebbenden.

Betrekken van De Kinderombudsman

Tijdens het onderzoek heeft de Nationale ombudsman besloten om De Kinderombudsman bij het onderzoek te betrekken. Dit heeft ertoe geleid dat het onderzoek is uitgebreid met het bezwaar van verzoekster tegen het laten ondertekenen van de budgetplannen door de kinderen.

De Nationale ombudsman en De Kinderombudsman hebben gesproken met de kinderen, de ouders en hebben vragen gesteld aan het college. Daarnaast is er inzage geweest in de documenten die het college in de bezwaarprocedure aan één van de kinderen heeft toegezonden.

De klachten

De Nationale ombudsman en De Kinderombudsman hebben de klachten als volgt geformuleerd:

Klacht 1

De gemeente heeft niet of onvoldoende de belangen van de minderjarige kinderen afgewogen bij de beslissing om de kinderen verplicht het budgetplan in het kader van de aanvraag te laten ondertekenen door:

- a. de kinderen, zonder dat zij daarover geïnformeerd zijn en hun mening hebben kunnen geven, te belasten met een financiële verantwoordelijkheid die niet past bij hun ontwikkeling;
- b. verantwoordelijkheden, rechten en plichten van ouders in het bieden van passende leiding en begeleiding aan hun kinderen onvoldoende te eerbiedigen.

Klacht 2

De gemeente heeft in de bezwaarprocedure niet of onvoldoende de privacy van deze minderjarigen in acht genomen door gedetailleerde en gevoelige informatie over elk van hen aan andere gezinsleden toe te sturen.

Een voorbeeld van deze informatie is het begeleidingsplan juni 2016.

HOE REAGEERDE HET COLLEGE?

Inzake klacht 1

Het college stelt zich op het standpunt dat de kinderen (12+) in het kader van een zorgvuldige en controleerbare werkwijze het budgetplan mede moeten ondertekenen. Daarnaast vindt de gemeente het ook van belang dat de kinderen die de hulp krijgen voldoende vaardig zijn om een goed (pgb) hulpverleningstraject in te gaan en zich hieraan te committeren.

Het college heeft dit aan de Nationale ombudsman en De Kinderombudsman als volgt beargumenteerd;

"Er wordt in het kader van een zorgvuldige en controleerbare werkwijze gekozen om de kinderen (12+) het budgetplan mede te laten ondertekenen. Naast zorgvuldigheid en controleerbaar zit hier ook een vaardigheidsaspect aan: het is van belang dat betrokken personen die hulp krijgen, voldoende vaardig zijn om een goed (pgb-) hulpverleningsproject in te gaan en zich hieraan te committeren."

(...)

Deze werkwijze draagt bij aan de regievoering van pgb-budgethouders op hun hulpverlening."

Het college baseert zich hierbij op artikel 7.3.4. van de Jeugdwet waarin is bepaald dat de kinderen toestemming moeten verlenen voor het verlenen van hulp aan hen.

Desgevraagd gaf het college aan dat kinderen in het algemeen betrokken worden bij het opstellen van (componenten van) het budgetplan. Het plan wordt namelijk opgesteld in afstemming met ouders en kinderen (en met inachtneming van de advisering door deskundigen). Het gevolg van de ondertekening is dat de hulpverlening in gang kan worden gezet. De diensten (wijkteams, zorgcoöperaties) die door de gemeente worden ingeschakeld om te helpen het hulpverleningstraject te bepalen en op gang te brengen, voeren hiertoe gesprekken met de zorgvragers. Daarin komt het budgetplan ook aan bod, aldus het college.

In reactie op het toegezonden verslag van bevindingen gaf het college aan het schokkend te vinden dat moeder niet alleen de kinderen heeft betrokken in een bezwaar-

en klachtenprocedure, maar ook dat zij haar kinderen heeft laten tekenen voor iets waarvan zij de inhoud niet kenden. Hiermee ondermijnt moeder volgens het college de rechten van het kind. Het college beschouwt de kinderen (12+) als volwaardige procespartij. Volgens het college wordt deze categorie kinderen op grond van de Jeugdwet als belanghebbenden geacht zelf hun belangen te kunnen waarderen en behartigen. Nu moeder de kinderen de stukken niet heeft laten zien, vindt het college het des te belangrijker de kinderen de beschikking te geven over alle informatie in het kader van een (bezwaren)procedure.

Inzake klacht 2

Op basis van de Jeugdwet en de Verordening Jeugdhulp gemeente Leeuwarden is er een familiegroepsplan/ondersteuningsplan opgesteld met de kinderen. Het college stelt zich op het standpunt dat het bij het al dan niet toekennen van de individuele maatwerkvoorziening in het algemeen de gezinssituatie van het desbetreffende kind onderzoekt aan de hand van een verslag van het gesprek dat met de jeugdige is geweest, dan wel het familiegroepsplan of het ondersteuningsplan. Om een goede afweging te kunnen maken zijn die gegevens volgens het college noodzakelijk. In dit geval was dat het familieplan (gezinsbegeleidingsplan) dat de gegevens van alle betrokken gezinsleden bevat.

In het kader van het bezwaar tegen de (gedeeltelijke) toekenning van de voorziening en tegen het ondertekenen van de budgetplannen moeten op grond van de Algemene wet bestuursrecht belanghebbenden uitgenodigd worden voor de hoorzitting. Daarbij dienen de stukken/procesdossier (waaronder het ondersteuningsplan) ter kennis te worden gebracht aan de belanghebbenden. Kinderen boven de 12 jaar worden in het kader van de Jeugdwet beschouwd als belanghebbenden indien zij in staat zijn tot een redelijke waardering van hun belangen. Dit omdat het belang van de kinderen rechtstreeks bij het besluit is betrokken. Omdat een kind van 12 jaar en ouder toestemming moet verlenen voor de jeugdhulp en ook voor geneeskundige behandelingen, wordt hij geacht vanaf deze leeftijd in staat te zijn tot een redelijke waardering van zijn belangen, aldus het college. Vandaar dat jeugdigen vanaf deze leeftijd worden uitgenodigd voor de hoorzitting. Gelet daarop zijn zij ook in het bezit gesteld van het procesdossier zodat zij zich voldoende konden voorbereiden op de hoorzitting, aldus het college.

VISIE VAN DE JEUGDIGEN

Medewerkers van De Kinderombudsman en de Nationale ombudsman hebben Jeffrey, Fico en Niels gesproken over het ondertekenen van het budgetplan en de papieren die door de gemeente aan de kinderen waren toegestuurd.

Jeffrey vertelde:

Ik weet wel zo ongeveer wat er speelt bij mijn broers, maar het zou heftig zijn om dat zwart op wit te lezen van elkaar. Ik vind dat we niet alles van elkaar hoeven te weten, omdat je je dan zorgen gaat maken om elkaar. Ook kan het ervoor zorgen dat ik me anders ga gedragen omdat ik dan precies weet wat er bij de ander speelt. En dat kan

dan weer tot ruzie leiden. Mijn broers hoeven omgekeerd dan ook niet precies te weten wat er in mijn dossier staat, dat is privé.

Ik heb een lange tijd geleden mijn handtekening gezet onder het budgetplan. Mijn moeder heeft uitgelegd waarvoor het was, maar ik heb helemaal niets gelezen. Ik vind het heel raar dat je als kind financieel verantwoordelijk wordt. Ik heb geen idee om hoeveel geld het gaat en dat hoef ik ook niet te weten. Ik vind dat je een kind daar niet bij moet betrekken.

Ook Fico en Niels vertellen dat zij vinden dat je als broers niet alles van elkaar hoeft te weten. Fico weet nog wel dat hij van zijn moeder een handtekening moest zetten, maar waarover dat ging weet hij niet. Niels vertelt dat hij niets meer weet van een handtekening, dat is te lang geleden.

VISIE VAN DE OUDERS

Inzake klacht 1

Moeder laat namens de ouders weten dat zij vinden dat je kinderen vanaf 12 jaar niet moet verplichten tot een financiële aansprakelijkheid door het zetten van een handtekening op een financieel plan. Doordat kinderen moeten tekenen wordt dit in de hand gewerkt. Kinderen moeten beschermd worden tegen deze verantwoordelijkheid; zij begrijpen niet waarvoor zij tekenen. In gesprek met het wijkteam over deze noodzakelijke handtekening gaf de medewerkster volgens moeder aan dat zij het ook merkwaardig vond dat de kinderen moesten tekenen. Echter, niet tekenen betekende geen pgb, aldus moeder.

In reactie op het toegezonden verslag van bevindingen gaf moeder aan waarom zij de kinderen het budgetplan, de adviezen en het begeleidingsplan niet had laten lezen. Gelet op de kwetsbaarheid van de drie kinderen vond moeder het onverantwoord hen bij de aanvraag om de verlenging van de jeugdhulp op te zadelen met gevoelige informatie over hen op papier. Hun trauma's dienden voorzichtig en geleidelijk tijdens de hulpverlening door gekwalificeerde mensen besproken te worden, aldus moeder. Het argument van de gemeente dat een kind verantwoordelijkheid moet nemen voor zijn behandeling alsmede de financiële zaken is volgens moeder kindonvriendelijk en klopt niet bij de praktijk. De ouders zijn namelijk verantwoordelijk voor de financiën en de kwaliteit van de behandeling. Daar tekenen ouders voor en ouders worden volgens moeder ook afgerekend wanneer zij één van beide zaken onvoldoende goed doen.

Inzake klacht 2

Hoewel de kinderen in grote lijnen van elkaar weten wat er bij de ander speelt, voelt het heel anders als dat ook zwart op wit staat. Moeder vindt dat het niet hoort dat kinderen dat over elkaar te lezen krijgen. Daarnaast bestaat het gevaar dat de papieren ergens gaan slingeren en dat anderen buiten het gezin dat zo kunnen lezen. Kinderen zouden zelf moeten kunnen meebeslissen welke privé informatie er bij anderen komt, zo geeft zij aan.

Het ondersteuningsplan is door het wijkteam samen met de ouders gemaakt. De bedoeling was dat het gezinsplan uit elkaar zou worden getrokken en dat er per kind een plan zou komen. Ondanks dat het wijkteam het zo had uitgelegd, is dit niet zo gebeurd, legt moeder uit. Zij vindt dat de gezinsproblematiek en de individuele problematiek van de andere gezinsleden geen onderdeel van de individuele aanvragen per kind had moeten zijn. Voor de aanvraag van een pgb voor één specifiek kind had globaal de gezinssituatie geschetst kunnen worden en vervolgens de problematiek en doelen van dat specifieke kind.

WAT IS HET KINDERRECHTELIJK TOETSINGSKADER?

De belangen van kinderen vormen een eerste overweging en horen in geval van conflict de doorslag te geven. Dit volgt uit artikel 3 van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) en de Memorie van Toelichting bij de Goedkeuringswet bij dit verdrag. Bij elke beslissing die een kind of groep kinderen raakt, moeten de belangen van de kinderen worden afgewogen tegen andere belangen. Om dat te kunnen doen, moeten de belangen eerst worden bepaald. Een handvat daarvoor kan gevonden worden in General Comment nummer 14 van het Kinderrechtencomité⁴. In dit General Comment is uiteen gezet hoe de belangen van kinderen bepaald en afgewogen kunnen worden. Dit wordt de *best interests of the child-determination and assessment* genoemd (BIC-assessment). De belangen kunnen bepaald worden aan de hand van de volgende elementen voor zover van toepassing:

1. De mening van het kind; afhankelijk van de leeftijd en ontwikkeling van het kind dient daar een passend belang aan gehecht te worden. Zie in dit verband ook artikel 12 van het IVRK en General Comment no.12⁵;
2. De identiteit van het kind, waarbij het gaat om de unieke kenmerken van een kind alsmede om de culturele of religieuze identiteit van een kind;
3. Behoud van de gezinsomgeving en onderhouden van betrekkingen, waarbij geldt dat het gezin is aangemerkt als de fundamentele maatschappelijke eenheid en natuurlijke omgeving voor de groei en het welzijn van kinderen;
4. Zorg, bescherming en veiligheid van het kind, waarbij het welzijn van kinderen in de brede zin zowel de basisbehoeften omvat op materieel, fysiek, educatief en emotioneel vlak als wel de behoefte aan affectie en veiligheid;
5. Kwetsbare situatie waarin het kind zich bevindt, waarbij rekening wordt gehouden met de vorm en mate van kwetsbaarheid van elk kind;
6. Recht van het kind op gezondheid;
7. Recht van het kind op onderwijs.

⁴ General Comment no.14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration, CRC/C/GC/14, 29 mei 2013. Op de website van De Kinderombudsman staat de Nederlandse vertaling, zie www.dekinderombudsman.nl.

⁵ General Comment no.12 (2009), The right of the child to be heard, CRC/C/GC/12, 20 juli 2009.

Daarnaast kunnen andere kinderrechten relevant zijn om mee te nemen bij het bepalen van de belangen van een kind. Bij iedere beslissing of actie dient systematisch te worden afgewogen wat de gevolgen zijn voor de rechten en belangen van het kind⁶.

In het kader van dit onderzoek zijn onder meer ook relevant de kernartikelen van het IVRK. Naast artikel 3 gaat het om de artikelen 2 (bescherming, tegen discriminatie), 6 (recht op ontwikkeling) en 12 (recht van kinderen op gehoord te worden en hun mening te kunnen geven). Kinderen moeten op een kindvriendelijke manier worden geïnformeerd over zaken die hen aangaan, zodat zij hun mening kunnen vormen. Voor deze zaak is voorts van belang dat ouders primair verantwoordelijk zijn voor de opvoeding van een kind. Waar zij dat niet of niet alleen kunnen, dient de overheid de ouders te ondersteunen of passende maatregelen te nemen (artikelen 5 en 18). Ook General Comment nummer 20 van het Kinderrechtencomité⁷ is hier relevant. Dit General Comment gaat specifiek over de implementatie van de kinderrechten tijdens de adolescentie. Kinderrechten zijn van toepassing op elk kind van onder de 18 jaar, maar bij het realiseren van de kinderrechten van jongeren in de adolescentiefase (grotweg tussen 10 en 18 jaar) moet rekening worden gehouden met hun ontwikkeling en groeiende capaciteiten. Er dient een balans te zijn tussen het rekening houden met hun groeiende capaciteiten enerzijds en de juiste mate van bescherming anderzijds. Zij moeten niet onnodig belast worden. Dit volgt ook uit artikel 12 en het bijhorende General Comment nummer 12.

Bij de privacy van de minderjarigen is ook artikel 16 (bescherming van privacy) van toepassing. Dit artikel voorziet in het recht op de bescherming van de persoonlijke levenssfeer voor kinderen in het bijzonder. Inmenging in de persoonlijke levenssfeer, zoals de verwerking van persoonsgegevens, is slechts toegestaan als deze noodzakelijk is en op een gerechtvaardigde grondslag geschiedt.

De integrale tekst van de relevante verdragsbepalingen is opgenomen in de bijlage.

WAT IS HET TOETSINGSKADER VAN DE NATIONALE OMBUDSMAN?

Overheden moeten bij de uitvoering van hun taken op een behoorlijke manier omgaan met burgers en hun belangen. Dit betekent dat de overheid de burger serieus neemt en met respect behandelt. Overheden moeten niet als onpersoonlijke bureaucratieën werken. Zij hebben steeds oog voor de menselijke maat. De behoorlijkheidsnormen die de Nationale ombudsman heeft opgesteld, helpen overheden goed om te gaan met burgers en hun belangen. De Nationale ombudsman toetst de onder klacht 2 beschreven gedraging van het college aan de behoorlijkheidsnorm van het respecteren van grondrechten.

⁶ S. Detrick, *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child*, The Hague; Kluwer Law International and Martinus Nijhoff Publishers 1999, p. 91

⁷ General Comment no.20 (2016) The implementation of the rights of the child during adolescence, CRC/C/GC/20, 6 december 2016.

WAT IS HET OORDEEL VAN DE NATIONALE OMBUDSMAN EN DE KINDEROMBUDSMAN?

Ten aanzien van klacht 1

De handelwijze van de gemeente, hoewel wellicht door de beste intenties ingegeven en gericht op het verlenen van jeugdhulp, is niet in overeenstemming met de artikelen 3, 5, 6, 12 en 18 IVRK: door het laten tekenen van het budgetplan is onvoldoende rekening gehouden met de ontwikkelende vermogens en de belastbaarheid van de jongeren en de rol die ouders in dat geval hebben namens het kind.

Voor de beoordeling is onderzocht of de belangen van Jeffrey, Fico en Niels zijn bepaald en afgewogen bij het verplicht ondertekenen van het budgetplan zoals het IVRK en het BIC-assessment, zoals dat hierboven is beschreven, dat verlangen. Daarbij is de werkwijze beoordeeld aan de hand van de volgende toepasselijke elementen uit het BIC-assessment:

1. De mening van het kind;
2. Zorg, bescherming en veiligheid van het kind;
3. Kwetsbare situatie;
4. Verantwoordelijkheid ouders, rekening houdend met ontwikkelende vermogens van jongeren

De mening van het kind

Ieder kind heeft het recht zijn mening te geven over aangelegenheden die het kind betreffen (artikel 12). Indien er jeugdhulp voor een jongere ouder dan 12 jaar nodig is, vereist de Jeugdwet (artikel 7.3.4) ook hun toestemming daarvoor. Een handtekening is daarbij niet voorgeschreven. De jeugdhulp betreft de jongere en het is passend bij de groeiende vermogens van een jongere om hen hierbij vanaf hun twaalfde te betrekken.

Jeffrey, Fico en Niels hebben verplicht een handtekening moeten zetten onder een gedetailleerd financieel plan behorend bij hun individuele aanvraag voor jeugdhulp.

Het college ziet deze handtekening van jongeren onder het financiële plan als de toestemming zoals bedoeld in de Jeugdwet. Ondanks dat het college zich bewust is van het feit dat de Jeugdwet de vorm van de toestemming niet voorschrijft, vindt het college deze handtekening wel van belang. De wijze waarop het college dit beargumenteert, zoals hiervoor omschreven, roept de vraag op of het college zich überhaupt bewust is van het feit dat dit over *minderjarigen* gaat. Er wordt gesproken over kinderen (12+) als volwaardige procespartij; alsof het volwassenen zijn met volwassen vaardigheden en dito verantwoordelijkheid.

Kijkend naar artikel 12 van het IVRK is de eerste vraag of een financieel plan überhaupt een aangelegenheid betreft waarover een jongere zijn mening zou moeten geven, of zelfs kennis van zou moeten hebben. De tweede vraag is of van minderjarigen verwacht mag worden dat zij dit financiële plan ondertekenen als voorwaarde voor de start van jeugdhulp.

Ten aanzien van artikel 12 van het verdrag geeft specifiek voor adolescenten General

Comment 20 een richtlijn voor het antwoord op deze vragen; bij adolescenten moet er een balans zijn tussen het rekening houden met hun groeiende capaciteiten enerzijds en hun recht op bescherming anderzijds. Kennisgeven van een financieel plan past daar niet bij. Gelet op de Jeugdwet kan ook niet worden aangenomen dat onder toestemming voor jeugdhulp mede begrepen is toestemming voor de financiële kant daarvan. Het doel van de toestemming uit de Jeugdwet is immers dat een jongere zich committeert aan hulp voor zijn ontwikkeling. Daar heeft de bekostiging van die hulp niets mee te maken en zou juist ook op geen enkele manier moeten meespelen bij de minderjarige.

De Kinderombudsman is van oordeel dat er geen enkele reden is waarom dit financiële plan aan jongeren zou moeten worden voorgelegd, laat staan getekend zou moeten worden. Het kennis nemen en het ondertekenen van een gedetailleerd financieel plan behorend bij deze jeugdhulp zorgt voor een onevenwichtige belasting en schiet het doel van artikel 12 IVRK en de Jeugdwet voorbij. Hier geldt het recht op bescherming tegen verantwoordelijkheden die niet passend zijn bij hun ontwikkeling.

Zorg, bescherming en veiligheid van het kind

Voorts heeft elke jeugdige recht op passende zorg en bescherming. Het college heeft de hulpvraag van het gezin en de individuele kinderen bekeken en heeft daar een passend plan voor opgesteld.

Kwetsbare situatie

Jeffrey, Fico en Niels zijn ten tijde van de pgb-aanvraag drie minderjarige kinderen uit een recent samengesteld gezin die alle drie een vorm van jeugdhulp nodig hebben. Op basis van deze informatie kan er gesteld worden dat het om kinderen in een kwetsbare situatie gaat. Bij het nemen van beslissingen over deze kinderen moet rekening worden gehouden met deze verhoogde kwetsbaarheid. Zij moeten de zorg krijgen die daarbij past en deze mag niet afhankelijk zijn van het ondertekenen van een financieel plan.

Artikelen 5 en 18 van het IVRK

De opvoeding van kinderen is de primaire verantwoordelijkheid van ouders. Pas waar zij dat niet of niet alleen kunnen, dient de overheid te ondersteunen of passende maatregelen te nemen (artikel 5 en 18). Het zijn tevens de ouders die verantwoordelijk zijn voor alle financiële aspecten van de opvoeding. De financiële verantwoordelijkheid voor een pgb ligt bij de ouders, zo blijkt ook uit de reactie van de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport in reactie op een rapport van De Kinderombudsman.⁸ Kinderen moeten daar niet mee belast worden.

Het college kan deze primaire verantwoordelijkheid van ouders (en de bescherming van jongeren) in acht nemen door alle financiële verantwoordelijkheid van jeugdhulp bij ouders te laten. In dit licht past het niet om kinderen een financieel plan te laten ondertekenen: dat hoort bij de ouders thuis. Die blijven uiteindelijk ook financieel verantwoordelijk.

⁸ *Schuld door Schuld*, KOM 014/2016 De Kinderombudsman, september 2016

Conclusie

In deze klacht staat centraal dat jongeren hun mening en toestemming is gevraagd omtrent een budgetplan dat onderdeel uitmaakte van een pgb-aanvraag. Dat jongeren bij de aanvraag voor jeugdhulp om hun mening en toestemming wordt gevraagd is geheel in lijn met het IVRK. Voorafgaand aan het vragen van de mening en toestemming van jongeren, moet het college echter eerst bekijken of hun mening wordt gevraagd over iets wat hen *aangaat* en of zij in staat kunnen worden geacht hun mening te geven.

Het verplicht laten ondertekenen van een financieel plan door Jeffrey, Fico en Niels is niet een verplichting die voortvloeit uit de Jeugdwet en is evenmin passend bij hun ontwikkelende vermogens en zelfs onnodig belastend. Het doel was weliswaar dat zij passende zorg kregen, conform het IVRK, maar het ondertekenen van een budgetplan mag niet als voorwaarde verbonden zijn aan het krijgen van passende zorg. Uit het onderzoek is niet gebleken dat het college hierin een belangenafweging heeft gemaakt, dan wel een juiste afweging heeft gemaakt. De kinderen hadden niet belast mogen worden met ondertekening van het budgetplan. .

De Kinderombudsman is van oordeel dat de onderzochte gedraging in strijd is met de kinderrechten uit de artikelen 3, 5, 6, 12 en 18 van het IVRK.

Ten aanzien van klacht 2

De Nationale ombudsman en De Kinderombudsman zijn van oordeel dat het college met het toesturen van de processtukken aan de kinderen, zich onvoldoende heeft gerealiseerd dat de privacy van de jeugdigen aan de orde was, dat het college zich zodoende onvoldoende heeft gebogen over de vraag welke gegevens gedeeld konden worden waarbij de privacy van de jeugdigen gewaarborgd zou worden. Door dit na te laten heeft het college de persoonlijke levenssfeer van de desbetreffende jeugdigen onvoldoende gerespecteerd.

Het is een vereiste van behoorlijk overheidsoptreden dat grondrechten van burgers (en dus ook kinderen) worden gerespecteerd. Een van die grondrechten is het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer. Dit vereiste brengt mee dat de overheid bij het vastleggen en verwerken van persoonsgegevens ten minste de regels van de privacywetgeving naleeft voor zover deze van toepassing zijn. Deze regels zijn onder meer in de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) en de Jeugdwet vastgelegd en specifiek voor kinderen in het IVRK (artikel 16 in samenhang met artikel 3). De verwerking van persoonsgegevens is slechts toegestaan als daarvoor een wettelijke grondslag bestaat en als de noodzaak daartoe bestaat. Dit geldt ook voor de stukken die de gemeente in het kader van een bezwaarprocedure aan de jeugdigen toestuurt.

Desgevraagd acht het college de wettelijke grondslag aanwezig en vindt het niet bezwaarlijk dat met het toesturen van het procesdossier naar de drie jongens, als belanghebbenden in de bezwaarprocedure, gevoelige persoonsgegevens van alle drie te lezen zijn voor elkaar. Het stelt dat deze gegevens zelf door de jeugdigen en hun ouder(s) waren aangedragen bij de aanvraag van het pgb. Bij die aanvraag was immers het begeleidingsplan opgenomen waarin deze gegevens waren verwerkt. Het college is

van mening dat het op basis van de Algemene wet bestuursrecht de verplichting heeft de desbetreffende jeugdigen uit te nodigen voor de hoorzitting en het procesdossier toe te sturen. Zodoende stelt het college zich op het standpunt dat het rechtmatig de persoonsgegevens heeft verwerkt.

In de Algemene wet bestuursrecht is als definitie voor belanghebbende opgenomen: "degene wiens belang rechtstreeks bij een besluit is betrokken"; in dit geval de jeugdigen. In deze zaak gaat het om een besluit waarbij een pgb voor de hulp aan de jeugdigen wordt toegekend en het bezwaar dat tegen dat besluit is ingesteld. Het is de Nationale ombudsman en De Kinderombudsman duidelijk dat de jeugdigen om die reden zijn uitgenodigd voor een hoorzitting over de behandeling van het door hun ouders gemaakte bezwaar. De redenering van het college echter, dat de jeugdigen daarom álle processtukken toegestuurd moeten krijgen, volgen de Nationale ombudsman en De Kinderombudsman niet.

De Algemene wet bestuursrecht schrijft voor dat processtukken voor belanghebbenden ter inzage moeten liggen, maar geeft het college ook de mogelijkheid om, al dan niet op verzoek van belanghebbenden, bepaalde stukken achterwege te laten in geval van gewichtige redenen. Dezelfde ruimte voor een belangenafweging volgt uit artikel 3 IVRK. De gemeente diende dan ook rekening te houden met de specifieke positie van de jeugdige. Niet is gebleken dat het college hiermee rekening heeft gehouden door een bewuste afweging te maken of en welke stukken de gemeente beschikbaar wilde stellen aan de jeugdigen en op welke manier de gemeente dit wilde doen (ter inzage leggen of toesturen van de stukken). De ombudsman is van mening dat het college met het toesturen van alle processtukken onvoldoende oog heeft gehad voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de betrokken jeugdigen. Het college heeft zich te strikt gehouden aan de gebruikelijke werkwijze bij de behandeling van een bezwaar door de jeugdigen te zien als een procespartij gelijk aan volwassenen. Daarbij heeft het college naar het oordeel van de Nationale ombudsman en De Kinderombudsman niet voldoende stil gestaan bij wat het op dat moment deed; namelijk aan jeugdigen uit een samengesteld gezin gevoelige informatie over elkaar toezenden, waardoor de jeugdigen zwart op wit deze informatie over elkaar zouden hebben.

Het standpunt van het college dat het noodzakelijk was om de persoonsgegevens op de hierboven beschreven wijze te verwerken, delen de Nationale ombudsman en De Kinderombudsman zodoende niet. Voorts heeft het college geen gebruik gemaakt van de wettelijke mogelijkheid om de noodzakelijke gegevens in de bezwaarprocedure voor belanghebbenden ter inzage te leggen. Het college had hierover ook contact kunnen hebben met de jeugdigen en hun ouders en in overleg kunnen besluiten op welke wijze er met de privacygevoelige informatie van de gezinsleden zou worden omgegaan, zodat elk gezinslid daar zijn mening over had kunnen uiten.

Tot slot heeft Jeffrey tijdens het onderzoek treffend verwoord, dat het delen van gedetailleerde en privacygevoelige informatie op twee manieren een emotionele belasting zou vormen voor hem: niet alleen het feit dat zijn broers gevoelige informatie

van hem te weten komen, maar zeker ook het kennisnemen van informatie die over zijn broers gaat is belastend. Privacyregels beschermen de rechten van degene over wie de informatie gaat, maar daarnaast geldt dat de ontvanger van privacygevoelige informatie daarmee belast kan worden en daarin moet als het om minderjarigen gaat een tweede afweging gemaakt worden. In aansluiting op hetgeen vermeld is onder klacht 1, geldt ook hier dat er een balans dient te zijn tussen het rekening houden met de groeiende vermogens van adolescenten enerzijds en de juiste mate van bescherming anderzijds. Het recht op informatie zodat je je eigen mening kunt geven volgens artikel 12 mag geen onevenwichtige emotionele belasting betekenen: bij het verstrekken van informatie moet worden afgewogen welke informatie het kind nodig heeft voor het vormen van zijn mening en welke informatie geschikt is om te weten voor het specifieke kind. Er zou in dit geval sprake zijn geweest van onnodige belasting als moeder haar kinderen niet beschermd zou hebben tegen het lezen van de privacygevoelige informatie van elkaar.

In dit geval had het college op grond van artikel 3 IVRK een belangenafweging moeten maken welke informatie in het belang van de betrokken jongeren wel of niet verstrekt kon worden. Die afweging is niet gemaakt. En daarnaast had de balans moeten doorslaan naar het recht op bescherming. Kortom: de jongens hadden beschermd moeten worden tegen het delen met de broers van gevoelige informatie over henzelf én tegen de emotionele belasting van het kennisnemen van gevoelige informatie van hun gezinsleden.

De onderzochte gedraging is niet behoorlijk wegens strijd met respect voor de persoonlijke levenssfeer en in strijd met de kinderrechten uit de artikelen 3, 12 en 16 van het IVRK.

CONCLUSIE

De Kinderombudsman vindt de klacht over de onderzochte gedraging van het college van burgemeester en wethouders van Leeuwarden gegrond:

- ten aanzien van het laten ondertekenen van het budgetplan, wegens het niet voldoen aan de verplichtingen die volgen uit het Verdrag inzake de Rechten van het Kind;
- ten aanzien van het verwerken van persoonsgegevens, wegens het niet voldoen aan de verplichtingen die volgen uit het Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

De Nationale ombudsman vindt de klacht over de onderzochte gedraging van het college van burgemeester en wethouders van Leeuwarden gegrond ten aanzien van het verwerken van persoonsgegevens, wegens strijd met het behoorlijkheidsvereiste van respect voor de persoonlijke levenssfeer.

AANDACHTSPUNTEN IN VERBAND MET JEUGDIGEN

De Kinderombudsman en Nationale ombudsman doen de volgende aanbevelingen:

1. Bepaal met oog op de privacy of en in hoeverre de informatie noodzakelijk is om te delen. Informatie die niet noodzakelijk is, mag niet worden verstrekt.

2. Betrek daarbij in hoeverre informatie essentieel is voor de jeugdige om zijn mening te vormen en in hoeverre de informatie niet onnodig belastend is. Laat de jeugdige en zijn ouders hierin zoveel mogelijk meedenken.
3. Stel tenslotte vast op welke wijze deze informatie op een passende manier aan de jeugdige verstrekt kan worden.

Hierna is het aan de ouders om de jongere verder te begeleiden in het contact met de gemeente.

SLOTBESCHOUWING

In dit onderzoek is onder andere de vraag aan de orde of het college op een behoorlijke wijze met privacygevoelige informatie is omgegaan. De klacht van ouders en de jongens richtte zich daarbij op het delen van informatie in de bezwaarprocedure, maar tijdens het onderzoek is gebleken dat hetzelfde privacyvraagstuk zich ook al voor doet in de aanvraagprocedures van de individuele pgb's. Bij de aanvraag per persoon is namelijk het begeleidingsplan voor het hele gezin opgenomen. In dit onderzoek kan hierover geen oordeel worden gegeven aangezien de onderzochte klachten niet gericht zijn geweest op de privacy in de aanvraagprocedures. Echter, gezien de hierboven genoemde nauwe samenhang met de onderzochte klacht over privacy, achten de Nationale ombudsman en De Kinderombudsman het wel van belang om hier kort bij stil te staan.

Het college merkte hier nog het volgende over op.

Op vragen over deze werkwijze heeft het college laten weten dat de wettelijke grondslag om persoonsgegevens te verwerken er is bij het beoordelen van de aanvraag. Het acht het verwerken van de persoonsgegevens noodzakelijk om de publiekrechtelijke taak goed te vervullen en zodoende een goede afweging te maken bij het al dan niet toekennen van de aangevraagde voorziening. In dat kader geeft het college aan dat de gezinssituatie moet worden bekeken en die is vastgelegd in het familiegroepsplan (het begeleidingsplan). Het college ziet zodoende geen andere mogelijkheid om de aanvraag te kunnen toetsen. Het college betreft hierbij de gedachte achter de Jeugdwet één gezin, één plan, één regisseur.

De Nationale ombudsman en De Kinderombudsman overwegen dat de gedachte achter de Jeugdwet 'één gezin, één plan, één regisseur' ziet op betere samenwerking rond gezinnen door zoveel mogelijk integrale jeugdhulp aan gezinnen te bieden waar meerdere hulpvragen aan de orde zijn. De bedoeling achter deze gedachte is uitdrukkelijk niet één gezin, één plan, één dossier. Dat betekent bijvoorbeeld dat individuele aanvragen voor individuele voorzieningen onderbouwd moeten worden met individuele plannen met individuele doelen. Om de privacy van burgers te kunnen waarborgen is het belangrijk dat ook de sociaal werkers een afweging maken over de verwerking van de persoonsgegevens opdat selectief persoonsgegevens gedeeld worden met in achtneming van de Wet bescherming persoonsgegevens waaronder de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit.

De Nationale ombudsman,

Reinier van Zutphen

de Kinderombudsvrouw,

Margrite Kalverboer

BIJLAGE

Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK)

Artikel 2

1. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, eerbiedigen en waarborgen de in het Verdrag beschreven rechten voor ieder kind onder hun rechtsbevoegdheid zonder discriminatie van welke aard ook, ongeacht ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale, etnische of maatschappelijke afkomst, welstand, handicap, geboorte of andere omstandigheid van het kind of van zijn of haar ouder of wettige voogd.

2. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat het kind wordt beschermd tegen alle vormen van discriminatie of bestraffing op grond van de omstandigheden of de activiteiten van, de meningen geuit door of de overtuigingen van de ouders, wettige voogden of familieleden van het kind.

Artikel 3

1. Bij alle maatregelen betreffende kinderen, ongeacht of deze worden genomen door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechterlijke instanties, bestuurlijke autoriteiten of wetgevende lichamen, vormen de belangen van het kind de eerste overweging.

2. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe het kind te verzekeren van de bescherming en de zorg die nodig zijn voor zijn of haar welzijn, rekening houdend met de rechten en plichten van zijn of haar ouders, wettige voogden of anderen die wettelijk verantwoordelijk voor het kind zijn, en nemen hiertoe alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen.

3. De Staten die partij zijn, waarborgen dat de instellingen, diensten en voorzieningen die verantwoordelijk zijn voor de zorg voor of de bescherming van kinderen voldoen aan de door de bevoegde autoriteiten vastgestelde normen, met name ten aanzien van de veiligheid, de gezondheid, het aantal personeelsleden en hun geschiktheid, alsmede bevoegd toezicht.

Artikel 5

De Staten die partij zijn, eerbiedigen de verantwoordelijkheden, rechten en plichten van de ouders of, indien van toepassing, van de leden van de familie in ruimere zin of de gemeenschap al naar gelang het plaatselijk gebruik, van wettige voogden of anderen die wettelijk verantwoordelijk zijn voor het kind, voor het voorzien in passende leiding en begeleiding bij de uitoefening door het kind van de in dit Verdrag erkende rechten, op een wijze die verenigbaar is met de zich ontwikkelende vermogens van het kind.

Artikel 6

1. De Staten die partij zijn, erkennen dat ieder kind het inherente recht op leven heeft.

2. De Staten die partij zijn, waarborgen in de ruimst mogelijke mate de mogelijkheden tot overleven en de ontwikkeling van het kind.

Artikel 12

1. De Staten die partij zijn, verzekeren het kind dat in staat is zijn of haar eigen mening te vormen, het recht die mening vrijelijk te uiten in alle aangelegenheden die het kind betreffen, waarbij aan de mening van het kind passend belang wordt gehecht in overeenstemming met zijn of haar leeftijd en rijpheid.
2. Hiertoe wordt het kind met name in de gelegenheid gesteld te worden gehoord in iedere gerechtelijke en bestuurlijke procedure die het kind betreft, hetzij rechtstreeks, hetzij door tussenkomst van een vertegenwoordiger of een daarvoor geschikte instelling, op een wijze die verenigbaar is met de procedureregels van het nationale recht.

Artikel 16

1. Geen enkel kind mag worden onderworpen aan willekeurige of onrechtmatige inmenging in zijn of haar privéleven, in zijn of haar gezinsleven, zijn of haar woning of zijn of haar correspondentie, noch aan enige onrechtmatige aantasting van zijn of haar eer en goede naam.
2. Het kind heeft recht op bescherming door de wet tegen zodanige inmenging of aantasting.

Artikel 18

1. De Staten die partij zijn, doen alles wat in hun vermogen ligt om de erkenning te verzekeren van het beginsel dat beide ouders de gezamenlijke verantwoordelijkheid dragen voor de opvoeding en de ontwikkeling van het kind. Ouders of, al naar gelang het geval, wettige voogden, hebben de eerste verantwoordelijkheid voor de opvoeding en de ontwikkeling van het kind. Het belang van het kind is hun allereerste zorg.
2. Om de toepassing van de in dit Verdrag genoemde rechten te waarborgen en te bevorderen, verlenen de Staten die partij zijn passende bijstand aan ouders en wettige voogden bij de uitoefening van hun verantwoordelijkheden die de opvoeding van het kind betreffen, en waarborgen zij de ontwikkeling van instellingen, voorzieningen en diensten voor kinderopvang.
3. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat kinderen van werkende ouders recht hebben op gebruikmaking van diensten en voorzieningen voor kinderopvang waarvoor zij in aanmerking komen.

General Comment no.14 (2013) On the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration, CRC/C/GC/14, 29 mei 2013.

Op de website van De Kinderombudsman staat de Nederlandse vertaling, zie www.dekinderombudsman.nl.

General Comment no.12 (2009) "The right of the child to be heard, CRC/C/GC/12, 20 juli 2009.

General Comment no.20 (2016) The implementation of the rights of the child during adolescence, CRC/C/GC/20, 6 december 2016.